

Asia Kirjojen kansikuvien esittäminen kirjaston tietokannassa

Hakija Helsingin kaupunginkirjasto

Annettu 01.12.2003

LAUSUNTOPYYNTÖ

Helsingin kaupunginkirjasto (jäljempänä hakija) on 12.09.2003 saapuneella kirjeellään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa kirjojen kansikuvien esittämisestä Helsingin kaupunginkirjaston tuottamassa Sanojen aika -tietokannassa.

Lausuntopyynnössä todetaan, että "Sanojen aika" on Helsingin kaupunginkirjaston tuottama Internet-sivusto, joka esittelee suomalaisia nykykirjailijoita ja heidän tuotantoaan. Sanojen ajan Internet-osoite on <http://kirjailijat.kirjastot.fi>. Tietokantaan on lausuntopyynnön mukaan koottu seuraavia tietoja: 1) kirjailijoiden perushenkilötiedot ja valokuvat, 2) tuotantoluettelot, jotka sisältävät teosten nimet, teosten sisällön lyhyen kuvauksen tai arvioinnin, asiasanoituksen ja kansikuvan, 3) linkkejä ja viitteitä lähdeaineistoon (esim. kirja-arvosteluihin, tutkimuksiin, lehtiartikkeleihin ja www-sivuihin), 4) näytteitä kirjailijoiden tuotannosta, 5) kirjaston itse tuottamia esittelyjä, 6) kirjailijoiden itsensä tuottamia "omia sanoja".

Lausuntopyynnön mukaan kirjailijat ovat itse toimittaneet osan tiedoista ja antaneet suostumuksen näiden tietojen julkaisemiseen.

Lausuntopyynnössä todetaan, että tietokannan tarkoitus on palvella kirjaston neuvontatyötä sekä ketä tahansa kirjallisuudesta kiinnostunutta kotimaassa ja ulkomailla. Sivusto on suunniteltu siten, että se antaisi ihmisille virikkeitä lukuharrastukseen ja tekisi suomalaista kirjallisuutta tunnetuksi myös ulkomailla. Sivusto on kolmikielinen (suomi, ruotsi, englantia). Sanojen ajan käyttö on maksutonta ja opetusministeriö on rahoittanut sen tuotantoa.

Tekijänoikeusneuvostolle esitetyt kysymykset

Lausuntopyynnössä todetaan, että kirjailijoiden tuotantoluetteloita on havainnollistettu siten, että tietueissa näkyy myös kirjan kansikuva. Kuva on tuotettu kirjasta skannaamalla, se esitetään pienikokoisena, eikä kuvatiedostoa voi suurentaa. Kansikuvan yksityiskohdat eivät erotu, vaan tarkoitus on antaa viite kirjan yleiseen asuun (väri, pääaihe jne.). Lausuntopyynnön mukaan kirjan ulkonäön näyttäminen on kirjastotyössä tärkeää, sillä etsiessään tiettyä teosta asiakkaalla on useinkin mielikuva juuri kirjan ulkoisista ominaisuuksista ja kansikuvasta.

Lausuntopyynnön mukaan kansikuvien käyttämiseen on pyydetty suullinen lupa kustantajilta.

Hakija kysyy nyt tekijänoikeusneuvostolta, saako Sanojen aika -tietokannassa näyttää kirjojen kansikuvajäljennöksiä havainnollistamaan teosten ulkonäköä ilman oikeudenhaltijan lupaa.

VASTINEET

Tekijänoikeusneuvosto on varannut Kopiosto ry:lle ja Kuvasto ry:lle mahdollisuuden vastineen antamiseen. Kuvasto ry. ei ole kuitenkaan toimittanut asiassa vastinetta.

Kopiosto ry. on todennut 03.10.2003 päivätyssä vastineessaan seuraavaa. Helsingin kaupunginkirjasto on pyytänyt tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa siitä, saako Sanojen aika -tietokannassa näyttää ilman oikeudenhaltijan lupaa kirjojen kansikuvajäljennöksiä havainnollistamaan teoksen ulkonäköä. Kirjasto toteaa, että kansikuvien käyttöön on pyydetty suullinen lupa kustantajilta.

Mikäli kirjan kansikuva sisältää tekijänoikeuden suojaaman teoksen, sen kopioiminen skannaamalla ja saattaminen yleisön saataviin Internet-sivulla on teoksen oikeudenhaltijan yksinoikeuden piirissä. Sama koskee myös kansikuvan sisältämää valokuvaa, vaikkei se ylittäisi teoskynnystä. Kopioston näkemyksen mukaan tekijänoikeuslaissa ei ole sellaista tekijän yksinoikeutta rajoittavaa säännöstä, joka koskisi kuvattua toimintaa.

Teosten käyttämisestä kirjan kansikuvana voidaan sopia vapaasti tekijän ja kustantajan välillä. Kopioston tietojen mukaan sopimuskäytäntöjä on monenlaisia ja sopimusehdot vaihtelevat. Samoin teoksen oikeudenhaltija ja kirjasto voivat sopia teosten käytöstä vapaasti. Oikeus myöntää lupia kuvattuun teosten Internet-käyttöön on tekijällä, ellei hän ole luovuttanut oikeuttaan edelleen. Jos on epävarmaa, riittääkö yksin kustantajan lupa sanotunlaiseen käyttöön, Kopiosto on valmis selvittämään lupien järjestämistä tekijöiden osalta jonkinlaisin yhteisin järjestelyin.

Vastineessa todetaan lopuksi, että Kopiosto ry. on tekijöitä, esittäviä taiteilijoita ja kustantajia edustava tekijänoikeusjärjestö, jonka tarkoituksena on edistää ja valvoa tekijänoikeuslainsäädännön tarkoittamien oikeuksien haltijoiden yhteistä etua oikeuksien käyttöä koskevissa asioissa. Kopioston tehtäviin kuuluu muun muassa valokopiointilupien sekä ulkomaisten yleisradiolähetysten kaapelijakelulupien myöntäminen Suomessa.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyyntöä ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (TekijäL, 404/1961) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on yksinoikeus teokseen. TekijäL 1 §:ssä mainitaan esimerkkeinä suojatuista teoksista muun muassa kaunokirjalliset ja selittävät kirjalliset ja suulliset esitykset sekä valokuvateokset sekä muut kuvataiteen teokset. Teos voi ilmetä myös muutoin kuin TekijäL 1 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

TekijäL 2 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, TekijäL 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna. 2 §:n 2 momentin mukaan kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. TekijäL 2 §:n 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti.

Tekijänoikeus syntyy aina teoksen tekijälle eli luonnolliselle henkilölle. Kirjallisen tai taiteellisen tuotteen on tekijänoikeussuojaa saadakseen ylitettävä ns. teoskynnys, eli sen on oltava itsenäinen ja omaperäinen tekijänsä henkisen luomistyön tulos. Itsenäisyys- ja omaperäisyysvaatimuksen katsotaan määritelmän mukaan täyttyvän, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Tekijänoikeussuojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia.

Kirjallisten teosten kohdalla teoskynnys on yleensä katsottu varsin alhaiseksi. Teoksen sisällöllä, tarkoituksella tai pituudella ei ole merkitystä tekijänoikeussuojan kannalta. Tekijänoikeussuojan ulkopuolelle voivat jäädä esimerkiksi lyhyet uutiset, sanomalehtitiedot, tavanomaiset

ilmoitukset yms. Tekijänoikeus ei suojaa aiheita tai tietoja sinänsä, vaan sitä muotoa, jossa ne on ilmaistu. (Haarmann, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus & lähioikeudet, Helsinki 1999, s. 55-)

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt kirjallisen teoksen teoskynnyksen ylittymistä useissa lausunnoissaan. Esimerkiksi koiran tarinakirjan (1996:19), 48-sivuisen urheiluverotukseen liittyvän koulutusaineiston (1996:18) ja 27-sivuisen lasketteluun liittyvän monisteen (1986:2) on katsottu ylittävän teoskynnyksen. Tekijänoikeussuoja on sen sijaan eväty esimerkiksi kysymyssarjalta (2000:7) sekä kahden ja kolmen sanan pituisilta lauseilta (lausunto 2001:12). Myöskään esimerkiksi runoilijan nimen ei ole katsottu olevan tekijänoikeudella suojattu (lausunto 2003:12).

Myös kuvataiteen teosten kohdalla teoskynnystä on totuttu pitämään alhaisena. (Haarmann, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus & lähioikeudet, Helsinki 1999, s. 65. Oesch, Rainer: Oikeus valokuvaan, Helsinki 1993, s. 293) Tekijänoikeusneuvosto on aikaisemmissa lausunnoissaan katsonut kuvataiteen teoksina tekijänoikeussuojaa saaviksi muun muassa kalenteripyyhkeeseen painetun piirroksen, jossa oli tyylitelty pikkutyttö (lausunto 1991:4), lautapelin pelilaudan kokonaisuuden (lausunto 1994:7), kahden yhdistyksen toiminnassaan käyttämät tunnukset (lausunto 2001:12) sekä naishahmon siluetin (lausunto 2002:10).

Tekijänoikeus on TekijäL 43 §:n mukaan voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta.

Valokuvien suojasta

Kuten todettu, TekijäL 1 §:n säännöksessä mainitaan esimerkkinä suojatuista teoksista muun muassa valokuvateos. Valokuvan tulee TekijäL 1 §:n mukaista tekijänoikeussuojaa saadakseen olla tekijänsä henkisen luomistyön itsenäinen ja omaperäinen tulos. Teostasoa arvioitaessa on tarkasteltava valokuvan ilmenemismuotoa kokonaisuudessaan. Valokuvateosten teostasoon on katsottu asettuvan verraten korkealle. Teoksena suojattavan valokuvan tekijällä on valokuvaan TekijäL 2 §:ssä ja 3 §:ssä säädetty oikeudet.

Teostasoon yltävien valokuvien lisäksi tekijänoikeuslaissa suojataan muita valokuvia tekijänoikeussuojaa heikommalla suojalla. TekijäL 49 a §:n 1 momentin mukaan valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttamattomana tai muutettuna, valmistamalla siitä kappaleita sekä näyttämällä sitä julkisesti. Lain 49 a §:n 3 momentin viittaussäännösten perusteella tiettyjä tekijänoikeuslain säännöksiä sovelletaan myös valokuviin, jotka eivät yllä teostasoon. Säännöksessä todetaan lisäksi, että jos valokuva on tekijänoikeuden kohteena, voidaan siihen oikeuteen nojata.

Teostasoon yltävien ja lain 49 a §:n mukaisten muiden valokuvien suoja eroaa lähinnä suoja-ajan pituuden ja sen laskemistavan suhteen. Oikeus valokuvaan on TekijäL 49 a §:n 2 momentin mukaan voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut sen vuoden päättymisestä, jona kuva valmistettiin. Sen sijaan valokuvateokset saavat suojaa tekijänoikeuden yleisen 70 vuoden suoja-ajan mukaisesti. Toinen merkittävä ero on, että muiden valokuvien kuin valokuvateosten suoja ei ulotu valokuvien levittämiseen.

Taideteosten toisintaminen arvostelevissa ja tieteellisissä esityksissä

TekijäL 2 luku sisältää säännöksiä, joilla on rajoitettu tekijän yksinomaista oikeutta määrätä teoksestaan.

TekijäL 25 § sisältää taideteosten kuvien käyttämistä koskevan rajoitussäännöksen. TekijäL 25 § 1 momentin 1. kohdan mukaan julkistetuista taideteoksista saa ottaa tekstiin liittyviä kuvia arvostelevaan tai tieteelliseen esitykseen. Teos katsotaan TekijäL 8 §:n 1 momentin mukaan julkistetuksi, kun se on luvallisesti saatettu yleisön saataviin. Luvallisuus viittaa siihen, että teos on saatettu yleisön saataviin tekijän suostumuksella.

Oikeuskirjallisuudessa on todettu, että TekijäL 25 §:ssä tarkoitetun esityksen aihepiiri voi olla mikä tahansa. Pääasia on, että esitys on arvosteleva tai tieteellinen. Kirjallisuudessa on lisäksi todettu, että tekstin on oltava esityksen pääasia ja että kuvat voivat olla vain tekstiin liittyviä. Jotta kuva olisi tekstiin liittyvä, täytyy sillä olla tietty yhteys tekstiin. Tällainen yhteys on olemassa esimerkiksi silloin, kun kuva selventää kirjallista esitystä. (Haarmann, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus & lähioikeudet, Helsinki 1999, s. 145; Kivimäki, T.M.: Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait, Helsinki 1966, s. 145)

TekijäL 49 a §:ssä olevan viittauksen johdosta TekijäL 25 §:n säännöstä voidaan soveltaa myös TekijäL 49 a §:n nojalla suojattuihin valokuviin. Valokuvia voidaan siten vastaavasti kuten taideteoksia sisällyttää arvosteleviin ja tieteellisiin esityksiin TekijäL 25 §:n 1 momentin 1. kohdan nojalla.

Edellä selostettua kuvasitaattisäännöstä on tulkittu ainakin tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 1987:17. Asiassa oli kyse siitä, että lapsille tarkoitettussa kalenterissa oli käytetty sarjakuvaruutuja, jotka olivat tekijänoikeudellisesti suojattuja teoksia. Sarjakuvaruutujen käyttö kalenterissa muodosti kalenterin koko kuvituksen. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että koska esitys (kalenteri), johon kuvat oli otettu, ei ollut tarkoitukseltaan arvosteleva eikä tieteellinen, kuvien käyttöä ei voitu perustaa edellä selostettuun säännökseen. Neuvosto totesi, että sarjakuvaruutujen selostetun kaltainen käyttö oli kappaleen valmistamista sarjakuvaruudusta ja edellytti tekijänoikeuden haltijoiden suostumuksen.

Tekijänoikeuden siirtymisestä

TekijäL 27 §, 28 § ja 29 § sisältävät yleisiä määräyksiä tekijänoikeuden luovutuksesta. Tekijänoikeuden luovuttamisesta ja siirtymisestä voidaan siten sopimuksella sopia.

TekijäL 27 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus voidaan, TekijäL 3 §:n säännöksestä johtuvin rajoituksin, luovuttaa kokonaan tai osittain. Oikeus kuuluu siirronsaajalle niin kuin on sovittu. Taloudelliset oikeutensa tekijä voi luovuttaa kokonaan tai osittain. Moraalisista oikeuksistaan tekijä voi sitovasti luopua vain, mikäli kyseessä on laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettu teoksen käyttäminen. TekijäL 28 §:n mukaan se, jolle tekijänoikeus on luovutettu, ei saa muuttaa teosta eikä luovuttaa oikeutta toiselle, ellei toisin ole sovittu. TekijäL 29 §:n mukaan tekijänoikeuden luovutuksesta tehdyn sopimuksen kohtuuttoman ehdon sovittelusta on voimassa, mitä oikeustoimilaissa (228/29) on säädetty.

TekijäL:ssa ei ole säädetty tekijänoikeuden luovutukselle määrämuotoa. Oikeuksia voidaan siirtää nimenomaisella kirjallisella tai suullisella sopimuksella tai konkludenttisesti. Konkludenttisesta eli hiljaisesta sopimuksesta voidaan katsoa olevan kysymys silloin, kun osapuolten välisen vakiintuneen käytännön, olosuhteiden tms. perusteella voidaan katsoa tekijänoikeuden siirtymisestä tietyssä laajuudessa sovitun. Tekijä voi myös antaa luvan teoksensa käyttämiseen jossakin yhteydessä tai tilanteessa ilman, että olisi kyse varsinaisesta tekijänoikeuden luovutuksesta.

TekijäL 49 a §:n 1 momentissa tarkoitetun oikeuden luovutusta koskevat niin ikään samat säännökset kuin tekijänoikeuden luovutusta.

Tekijänoikeusneuvoston aikaisempia lausuntoja

Tekijänoikeusneuvosto on ottanut kantaa erilaisten aineistojen tallentamiseen tietokantoihin ainakin lausunnoissaan 1991:16 ja 2000:13.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 1991:16 oli kyse suunnitellusta tietokannasta, johon oli tarkoitus sisällyttää tutkimusten tiivistelmiä ja sisällysluetteloita.

Lausunnossaan tekijänoikeusneuvosto totesi, että kyseisen tekijänoikeudella suojatun aineiston tallentaminen tietokantaan on kappaleen valmistamista, joka kuuluu tekijän yksinoikeuden piiriin. Tekijällä on oikeus määrätä teoksen kappaleen valmistamisesta myös muutetussa muodossa.

Edelleen tekijänoikeusneuvosto totesi, että oikeudenhaltijan suostumus tarvitaan myös sisällysluettelon tallentamiseen, koska se saa

tekijänoikeussuojaa teoksen osana. Sisällysluettelon itsenäinen tekijänoikeussuoja edellyttää kuitenkin, että se ylittää teoskynnyksen eli on itsenäinen ja omaperäinen henkisen luomistyön tulos.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 2000:13 oli puolestaan kyse sisällysluettelojen digitoimisesta ja julkaisemisesta elektronisessa, yleisölle avoimessa tietokannassa. Hakija kysyi tekijänoikeusneuvostolta muun muassa, saadaanko aikakausjulkaisun sisällön kertovia sisällysluetteloja muuntaa digitaaliseen muotoon ja sijoittaa julkiseen tietokantaan ilman julkaisun tekijänoikeuden haltijoiden lupaa. Yksi sisällysluettelo kattoi yhden lehden yksittäisen numeron tai vuosikerran.

Tekijänoikeusneuvosto totesi lausunnossaan, että aikakausjulkaisua pidetään tekijänoikeudellisessa mielessä teoksena, jos se on itsenäinen ja omaperäinen henkisen luomistyön tulos. Tällainen aikakausjulkaisu saa tekijänoikeussuojaa TekijäL 1 §:n nojalla. Neuvosto totesi, että sisällysluetteloita suojataan aikakausjulkaisujen osina. Teoksesta erotetun sisällysluettelon TekijäL 1 §:n mukainen suoja edellyttää kuitenkin, että sisällysluettelo itsessään ylittää teoskynnyksen, eli että se on henkisen luomistyön itsenäinen ja omaperäinen tulos.

Lausunnossaan tekijänoikeusneuvosto totesi, että se, saako tietty sisällysluettelo TekijäL:n mukaista suojaa, on ratkaistava tapauskohtaisesti. Tekijänoikeusneuvosto ei esitetyn lausuntopyynnön perusteella voinut ottaa kantaa siihen, saavat sisällysluettelot yleensä suojaa TekijäL:n nojalla ja onko tekijänoikeuden haltijoiden lupa siten yleensä tarpeen sisällysluetteloiden sijoittamiseksi julkiseen tietokantaan.

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että hakija on pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa kirjojen kansikuvien esittämisestä ylläpitämässään yleisen kirjaston tietokannassa. Lausuntopyynnössä viitataan myös tietokantaan sisältyvään muuhun aineistoon, kuten kirja-arvosteluihin sekä kirjailijoiden tuotannosta otettuihin näytteisiin. Ennen varsinaista hakijan esittämiin kysymyksiin vastaamista tekijänoikeusneuvosto toteaa, että se tulkitsee hakijan lausuntopyyntöä siten, että hakija haluaa vastauksen ainoastaan siihen, onko kirjojen kansikuvien tallentaminen tietokantaan mahdollista ilman kirjojen oikeudenhaltijoiden lupaa. Tekijänoikeusneuvosto ei siten tässä lausunnossaan ota kantaa muun aineiston, kuten kirja-arvostelujen käyttämiseen lausuntopyynnössä tarkoitettussa tietokannassa. Muutoin tekijänoikeusneuvosto toteaa seuraavaa.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että arvioitaessa kirjojen kansikuvajäljennösten tallentamista lausuntopyynnössä tarkoitettuun tietokantaan olennainen kysymys on, ovatko kirjojen kannet tai niihin

sisältyvät elementit TekijäL 1 §:n mukaisella tekijänoikeudella suojattuja eli yltävätkö ne teostasoon. Kirjan kansi voi kokonaisuudessaan ilmentää sellaista tekijänsä (esim. kuvataiteilija, graafikko tai muu suunnittelija) itsenäistä ja omaperäistä, persoonallista panosta, että kansi voidaan kokonaisuutena katsoa TekijäL 1 §:n nojalla suojatuksi teokseksi.

Edelleen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että kirjojen kansiin saattaa sisältyä myös TekijäL 1 §:n mukaisella tekijänoikeudella suojattuja kuvataiteen teoksia tai valokuvateoksia. Näidenkin tuotteiden tekijänoikeussuojan edellytyksenä on, että ne ilmentävät tekijänsä itsenäistä ja omaperäistä, persoonallista panosta. Teostasoon yltämättömät valokuvat saavat joka tapauksessa suojaa TekijäL 49 a §:n säännöksen nojalla.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa myös, että kirjojen kansiin sisältyvät tekstit, kuten kirjan nimi, saattavat myös joissain tapauksissa olla TekijäL 1 §:n mukaisella tekijänoikeudella suojattuja, jos ne yltävät kirjalliselta teokselta vaadittavaan teostasoon.

Teostasoon yltävän kirjallisen tai taiteellisen teoksen tekijällä ja valokuvaajalla tai sillä, jolle nämä oikeudet ovat siirtyneet, on luomistyönsä tulokseen edellä selostetun kaltaiset, TekijäL 2 §:ssä ja TekijäL 49 a §:ssä oikeudet. Näihin oikeuksiin kuuluu muun muassa oikeus määrätä kappaleen valmistamisesta tekijänoikeussuojaa saavasta kirjallisesta tai kuvataiteen teoksesta, valokuvateoksesta ja valokuvasta.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tallennettaessa johonkin tietokantaan jäljennöksiä kirjojen kansista niistä valmistetaan tällöin tekijänoikeudellisessa mielessä kappaleita. Kappaleen valmistaminen jostakin tekijänoikeussuojaa saavasta teoksesta tai suojatusta valokuvasta kuuluu puolestaan kyseisen suojatun aineiston oikeudenhaltijan yksinoikeuden piiriin ja edellyttää siten luvan pyytämistä oikeudenhaltijalta, ellei tällainen toimi ole sallittu jonkin TekijäL 2 lukuun sisältyvän rajoitussäännöksen, kuten edellä selostetun TekijäL 25 §:n 1 momentin 1. kohdan kuvasitaattia koskevan säännöksen nojalla.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa hakijan lausuntopyynnöstä ilmenevän, että kirjojen kansikuvien käyttöön on pyydetty suullinen lupa kirjojen kustantajilta. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että jos jonkin suojatun aineiston käyttöön on saatu oikeudenhaltijan lupa, TekijäL ei aseta estettä tällaisen aineiston käyttämiselle saadun luvan mukaisesti. Selvyiden vuoksi tekijänoikeusneuvosto toteaa, että kustantajat ovat yleensä kirjojen oikeudenhaltijoita, eli kustantajan lupa on useimmissa tapauksissa riittävä. Kustantaja ei kuitenkaan automaattisesti ole oikeudenhaltija, vaan oikeuksien ja nimenomaan nyt kysymyksessä tarkoitettuun toimintaan liittyvien oikeuksien on pitänyt siirtyä kustantajalle, jotta tämä voisi antaa luvan kirjan kansikuvan sisällyttämiseen tietokantaan. On myös mahdollista, että kirjan kansikuvan tekijällä on kansikuvan käyttämiseen liittyviä oikeuksia yksin tai yhdessä kustantajan kanssa.

Se, saako jokin kirjan kansi tai siihen sisältyvät elementit suoja TekijäL:n nojalla, on ratkaistava tapauskohtaisesti. Tekijänoikeusneuvosto ei esitetyn lausuntopyynnön perusteella voi ottaa kantaa siihen, saavatko kirjojen kannet yleensä tekijänoikeussuojaa ja missä tapauksissa oikeudenhaltijoiden lupa on tarpeen kirjojen kansien tallentamiseksi hakijan ylläpitämään tietokantaan. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että jos jonkin kirjan kansi ja siihen sisältyvät elementit eivät yllä teostasoon, kirjan kansi voidaan tallentaa tietokantaan TekijäL 1 §:n estämättä.

Edelleen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että TekijäL ei aseta estettä kirjojen kansikuvien tallentamiseen tietokantaan myöskään silloin, kun kirjan kansi tai siihen sisältyvät elementit ovat alun alkaen olleet tekijänoikeussuojan piirissä, mutta niiden TekijäL 43 §:n mukainen suoja-aika (70 vuotta tekijän kuolinvuodesta) on päättynyt. Sanottua voidaan soveltaa myös TekijäL 49 a §:n nojalla suojattuihin valokuviiin, joiden suoja-aika (50 vuotta valokuvan valmistamisvuodesta) on päättynyt.

Tässä yhteydessä tekijänoikeusneuvosto kiinnittää huomiota myös TekijäL 25 §:n 1 momentin 1. kohdan kuvasitaattia koskevaan säännökseen, jonka mukaan julkistetuista taideteoksista saa ottaa tekstiin liittyviä kuvia arvostelemaan tai tieteelliseen esitykseen. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että jos TekijäL 25 §:n 1 momentin 1. kohdan edellytykset kuvan käyttämiselle täyttyvät, oikeudenhaltijan lupaa taideteoksen kuvan tai TekijäL 49 a §:n nojalla suojatun valokuvan sisällyttämiseen esitykseen ei tarvita.

Lopuksi tekijänoikeusneuvosto toteaa vielä uudelleen, että jos kansikuvien tallentamiseen hakijan ylläpitämään tietokantaan on saatu lausuntopyyntöissä viitatuin tavoin oikeudenhaltijoiden lupa, kansikuvien tallentamiseen tietokantaan ei ole TekijäL:sta johtuvaa estettä, vaikka kirjan kansi tai siihen sisältyvät elementit olisivatkin suojattuja TekijäL 1 §:n tai TekijäL 49 a §:n nojalla.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Hertta Hartikainen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Katariina Sorvari, Pekka Pulkkinen, Miia Haavisto, Ahti Vänttinen, Paula Paloranta, Päivi Liedes, Anne Stenros, Tuula Hämäläinen, Kirsi-Marja Okkonen, Risto Ryti, Pekka Salomaa, Markku Uotila ja Kai Nordberg.